

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sportomgeving

Ervaringen van vrouwelijke sporters

Robin Rauws & Agnes Elling

Volgens cijfers uit 2022 over meemaken van wangedrag in de sport had 5 procent van de Nederlanders (16+) in het voorgaande jaar seksuele intimidatie ervaren (Cremers, et al., 2023). Vrouwen zijn hiervan beduidend vaker slachtoffer dan mannen (NOC*NSF, 2023). In deze factsheet presenteren we de resultaten van een vragenlijst uit 2023 onder bijna 600 vrouwen (16+) over hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag tijdens het sporten.

Sinds het rapport van de onderzoekscommissie De Vries (De Vries et al., 2017) nam de aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport toe. NOC*NSF heeft toen het Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN) opgericht en alle sportbonden namen (preventieve) maatregelen.

Het CVSN en de sportbonden kregen de afgelopen jaren steeds meer meldingen van seksueel, fysiek en emotioneel grensoverschrijdend gedrag in de sport (NOC*NSF, 2023). Door de toename van deze meldingen en onthullingen van incidenten in de (top)sport neemt het belang van (prevalentie)onderzoek naar (seksueel) grensoverschrijdend gedrag in de sport toe (CVSN, z.d.-a; Rademaker et al., 2017).

Neem voor meer informatie contact op met [Robin Rauws](#).

52%

van de jonge vrouwelijke sporters maakte in de afgelopen twaalf maanden ongewenst seksueel gedrag mee in hun sportomgeving

17%

van de vrouwelijke sporters werd (onder meer) op een seksuele manier aan- of nagestaard

32%

van de vrouwelijke sporters had in de afgelopen twaalf maanden te maken met seksueel gedrag dat ze niet als ongewenst ervaarden

77%

van de vrouwen voelt zich (zeer) veilig in hun sportomgeving

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

Definitie

Het CVSN definieert seksueel grensoverschrijdend gedrag als:

'Enige vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie (duiding), dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast. Dit in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd.'

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is dus een paraplueterm voor verschillende ongewenste seksuele handelingen van de ene persoon richting de andere. Als voorbeelden noemt het CVSN *'het beetpakken van een borst bij het opvangen tijdens het turnen, filmen in de kleedkamer, foto's maken onder een hockeyrokje, een trainer die je uitnodigt om bij hem thuis te logeren'* (Centrum Veilige Sport, z.d.).

In deze factsheet gebruiken we naast seksueel grensoverschrijdend gedrag ook de term ongewenst seksueel gedrag. Daarmee bedoelen we hetzelfde.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in deze factsheet

De responsgroep voor dit onderzoek (2023) bestond uit 576 vrouwen die in het voorgaande jaar minimaal één keer één of meerdere sportieve activiteiten hadden beoefend (zie ook Verantwoording). We legden ze twee vervolgvragen voor: in hoeverre ze zich veilig voelen in hun huidige sportomgeving en in hoeverre ze daar in de afgelopen twaalf maanden de volgende vormen van (ongewenst) seksueel gedrag hadden meegemaakt:

- seksuele opmerkingen of grapjes over vrouwen;
- opmerkingen over hun uiterlijk;
- gevraagd voor een date/afspraakje;
- gevraagd om iets aan hun gewicht en/of uiterlijk te veranderen;
- aan- of nagestaard worden op een seksuele manier;
- nagefloten of nageroepen worden op een seksuele manier;
- online berichten of afbeeldingen ontvangen met een seksuele lading;
- lichamelijk contact (aanrakingen, zoenen, seks).

Desgewenst konden ze hun antwoorden toelichten.

Meemaken seksueel grensoverschrijdend gedrag

Sportomgeving veelal ervaren als veilig

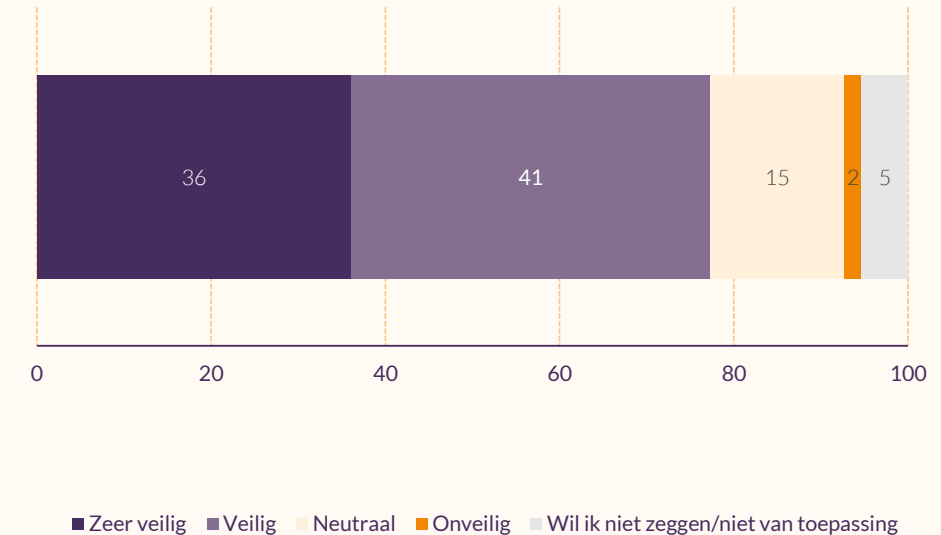
Meer dan drie kwart van de vrouwelijke sporters (77%) voelt zich (zeer) veilig in de eigen sportomgeving. Bijvoorbeeld in de openbare ruimte, in de sporthal, op het hockeyveld of in de kleedkamer (figuur 1).

Bijna een op de vijf koos de optie 'neutraal' (16%) of '(zeer) onveilig' (2%). De overige groep wilde niet antwoorden of vond de vraag niet van toepassing. Dat gold vooral voor 55+'ers die minder dan tien keer een sportieve activiteit hadden beoefend.

Jonge sportvrouwen (16-34 jaar) beoordelen hun sportomgeving relatief vaak als neutraal (24%) of onveilig (5%).

Figuur 1
Ervaren mate van veiligheid onder vrouwelijke sporters (16 t/m 79 jaar) in hun sportomgeving, 2023

(in procenten, n=576)



Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.

Een derde van de vrouwen slachtoffer van ongewenst gedrag

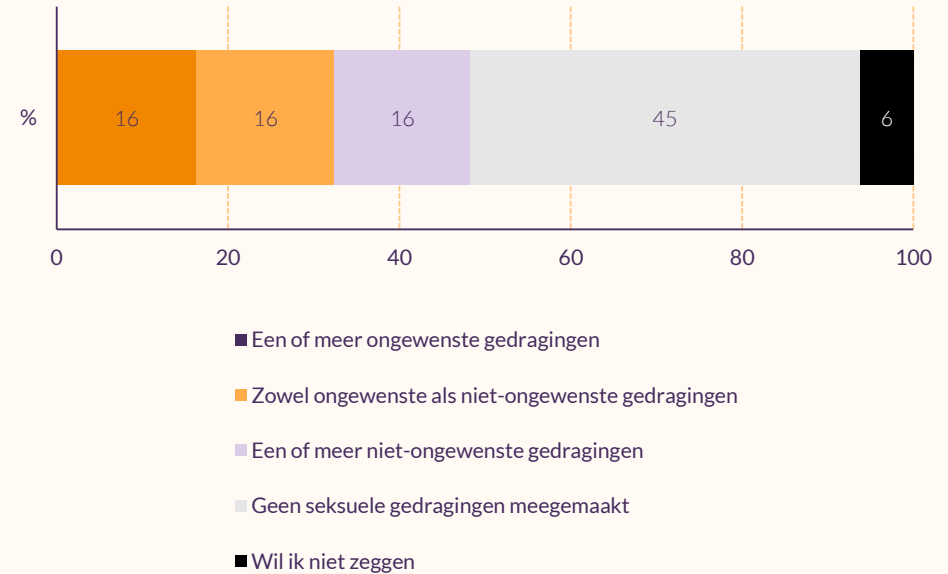
In totaal maakte een op de drie vrouwen (32%) in de afgelopen twaalf maanden een of meerdere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag mee in de eigen sportomgeving (figuur 2).

Bij bijna een op de vier vrouwen ging het om meerdere vormen van ongewenste seksuele gedragingen (23%; niet in figuur).

De vrouwen die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben ervaren, voelen zich minder vaak (zeer) veilig (63%) dan vrouwen zonder dergelijke ervaringen (84%).

Figuur 2
Meemaken van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag in de sportomgeving door vrouwelijke sporters (16-79 jaar) in de afgelopen twaalf maanden, 2023

(in procenten, n= 576)



Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.

Niet altijd ongewenst

Seksueel gedrag in de sportomgeving vinden vrouwen niet altijd ongewenst. Evenveel vrouwelijke sporters als er ongewenste gedragingen meemaakten, gaven aan in de afgelopen twaalf maanden een of meer seksuele gedragingen te hebben meegemaakt die zij niet ongewenst vonden (32%; **figuur 2**).

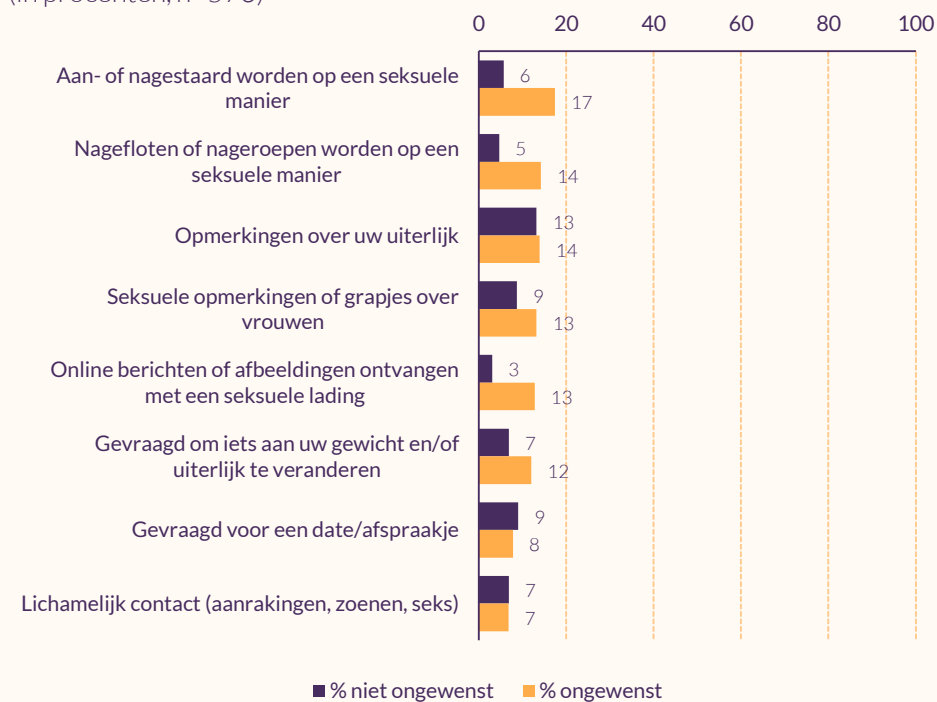
Van alle sportende vrouwen die een of meer seksuele gedragingen rapporteerden (48%), maakte een derde zowel niet-ongewenste als gewenste gedragingen mee (16%).

Vooraf aan-/nastaren, nafluiten/-roepen en opmerkingen

Ongewenst nagestaard worden op een seksuele manier kwam het meest voor onder sportende vrouwen (17%), gevolgd door nagefloten of nageroepen worden (14%). Ook hadden relatief veel vrouwen te maken met (seksuele) opmerkingen over het uiterlijk, grapjes over vrouwen en online seksueel getinte berichten of afbeeldingen (**figuur 3**). Ongewenst lichamenteel contact kwam het minst voor (7%).

Opmerkingen over het uiterlijk rapporteerden vrouwen het vaakst als niet-ongewenste seksuele gedragingen (13%), gevolgd door seksuele opmerkingen (9%) en gevraagd worden voor een afspraakje (9%).

Figuur 3
Meemaken van verschillende vormen van (niet-)ongewenst seksueel gedrag in de sportomgeving door vrouwelijke sporters (16-79 jaar), in de afgelopen twaalf maanden, 2023
(in procenten, n=576)



Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.

Kenmerken en ervaringen

Vooraf jonge vrouwen slachtoffer

Van de jonge vrouwelijke sporters (16 t/m 34 jaar) gaf meer dan de helft (52%) aan in het afgelopen jaar met seksueel grensoverschrijdend gedrag te maken te hebben gehad (**figuur 4**).

Ook vrouwen met een migratieachtergrond hadden relatief vaak met ongewenst seksueel gedrag te maken (51%). Dat verschil is deels te verklaren doordat deze groep relatief jong is vergeleken met de groep zonder migratieachtergrond.

Naar andere sociaal-demografische kenmerken, zoals opleidingsniveau en het hebben van een beperking, zijn de verschillen klein.

Van de 16-34-jarige respondenten was een op de drie in het afgelopen jaar aan- of nagestaard tijdens het sporten. Meer dan een op de tien had te maken gehad met ongewenst lichamenlijk contact (12%).

Geen onderscheid naar sportfrequentie en context

Er bestaan geen grote verschillen naar sportfrequentie in het wel of niet meemaken van seksueel (grensoverschrijdend) gedrag (zie **figuur 4**). Zowel vrouwen die slechts enkele malen sportief actief waren geweest als vrouwen die meerdere malen per week sportten, hadden te maken met (ongewenst) seksueel gedrag.

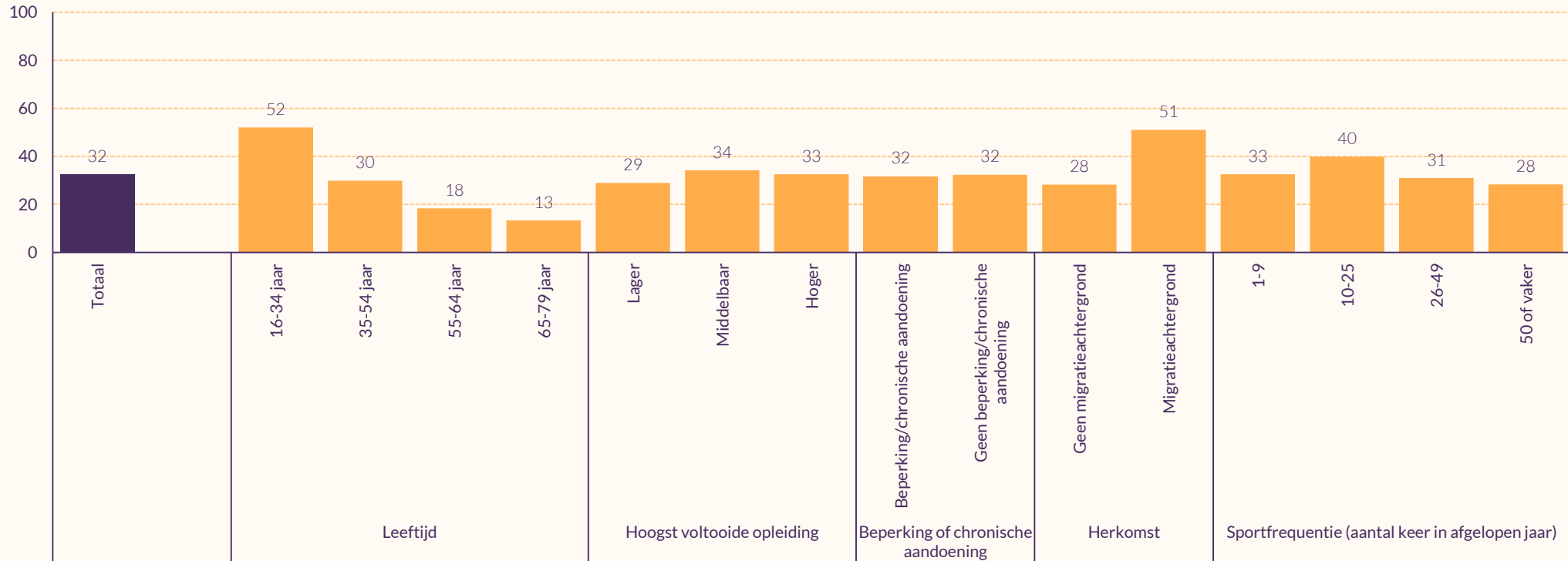
In allerlei verschillende sportomgevingen kunnen vrouwen te maken krijgen met ongewenst gedrag. Bijvoorbeeld bij het hardlopen in het park, in het zwembad, bij de sportvereniging of op de sportschool. Het aandeel vrouwen dat met seksueel grensoverschrijdend gedrag te maken heeft gehad, verschilt weinig naar dit sportverband (niet in de figuur).

Net als bij ongewenst seksueel gedrag ervaren vooral jonge vrouwen (16 t/m 34 jaar) relatief vaak niet-ongewenst seksueel gedrag (43%). Deze vrouwen sporten relatief vaak bij een sportvereniging of fitnessclub.

Figuur 4

Aandeel sportende vrouwen dat in de afgelopen twaalf maanden te maken heeft gehad met een of meerdere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, naar diverse (sociaal-demografische) kenmerken, 2023

(in procenten, n=187)



Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.

'Het was gewoon een compliment'

We hebben vrouwen ook gevraagd of ze hun ervaringen wilden toelichten. De meeste vrouwen deden dat niet of gaven aan geen vervelende ervaringen te hebben gehad. Zij laten bijvoorbeeld weten thuis te sporten (en dus niets vervelends mee te maken) of niet op vervelend gedrag te letten. Een enkeling geeft aan zich niet in de problematiek te herkennen: *'Mensen kunnen tegenwoordig negens meer tegen'*.

Maar meerdere vrouwen benoemen dat ze alleen met vrouwen sporten om vervelende ervaringen te vermijden. Of ze delen voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag gedurende hun sportloopbaan (**kader 1**). Zij kregen te maken met vervelende opmerkingen, werden ongewenst aangeraakt of hadden een andere vervelende ervaring.

Kader 1 Enkele voorbeelden van genoemde ongewenste seksuele gedragingen

'Nastaren/opmerking ongewenst maar niet vervelend. Snap niet waarom er een opmerking moet worden gemaakt. Maar buiten dat heb ik er geen probleem mee.'

'Tijdens fitness gebeurt het vaker dat mannen staren (bodyscan) of zelfs een praatje komen maken. Als vrouw zijnde merk je wanneer dit op een verkeerde manier gebeurt.'

'Ik sport niet, maar beweeg wel d.m.v. wandelen en fietsen. Ik zal nooit naar een sportschool of vereniging gaan, omdat ik me daar niet op mijn gemak voel.'

'Ik sport bij een sportschool alleen voor vrouwen. De vorige vragen zijn precies de reden waarom ik deze sportschool heb uitgekozen!'

'Bijvoorbeeld een knuffel van een ander geslacht. Eerst vond ik dat oké, omdat ik die persoon wel mocht. Daarna gaf die mij nog steeds een knuffel terwijl ik dat niet wilde.'

'Ik loop vooral buiten hard in de stad. Ik denk dat ik 1 op de 4 keer word nageroepen door mannen.'

'Toen ik nog sportte werd ik vaker gestalkt, aangeraakt, voor afspraakjes gevraagd of mannen die graag eens een keertje met me wouden neuken. Dat was verschillende keren.'

Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.

Conclusies

Ook seksueel ongewenst gedrag in 'veilige' sportomgevingen

Bijna alle sportvrouwen voelen zich (zeer) veilig in hun sportomgeving. Toch maakt een op de drie vrouwelijke sporters ongewenst seksueel gedrag mee, zoals aan-/nagestaard of nagefloten/-geroepen worden. Onder jonge vrouwen (16-35 jaar) zelfs meer dan de helft.

Vrouwen die ongewenst gedrag meemaakten, voelen zich vaker onveilig. De cijfers in dit onderzoek over hoeveel seksueel ongewenst gedrag voorkomt, zijn vele hoger dan eerdere cijfers over seksuele intimidatie in de sport (5%) als onderdeel van de kernindicator wangedrag (Cremers et al, 2023).

Sport als seksuele/geseksualiseerde omgeving

Een vergelijkbare groep vrouwen rapporteerde (ook) niet-ongewenst seksueel gedrag. Sportomgevingen zoals sportclubs zijn dus ook sociale ontmoetingsplaatsen waar veel (jonge) mensen onder meer flirten en (seksuele) partners kunnen ontmoeten (zie Romijn, 2018).

Maar de grenzen van het betamelijke worden hierbij regelmatig overschreden, blijkt uit onze peiling. Veel vrouwen zijn tijdens het sporten niet gediend van seksueel getinte opmerkingen, grapjes of het zoeken van toenadering.

Aanbieders aan zet om seksuele intimidatie tegen te gaan

Seksueel (grensoverschrijdend) gedrag komt overal in de sport voor, maar jonge vrouwen die actief zijn bij sportverenigingen en commerciële sportaanbieders blijken hiermee het vaakst te worden geconfronteerd. Het is daarom belangrijk om als sportaanbieder actief in te zetten op het tegengaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat kan op verschillende manieren:

- preventie en normering, bijvoorbeeld met een campagne of voorlichting:
 - In 2020 startte het CVSNS de campagne *Blijf je stil of praat je erover?*
 - In februari 2024 lanceerde sportschoolketen Basic Fit de campagne *BeComfortable* om de sociale veiligheid te vergroten;
- ingrijpen door sporters, omstanders en personeel, bijvoorbeeld door elkaar aan te spreken bij ongewenst gedrag en steun te verlenen;
- signalering en sanctionering, door een meldpunt of vertrouwenspersoon beschikbaar te stellen en maatregelen te nemen tegen plegers.

Op de website van het [Centrum Veilige Sport Nederland](#) staat veel informatie en zijn diverse hulpmiddelen beschikbaar om seksuele intimidatie en misbruik in de sport te signaleren en tegen te gaan en de sportomgeving veiliger te maken.

Bronnen

Centrum Veilige Sport (z.d.-a). *Feiten, cijfers en documenten*.

Centrum Veilige Sport (z.d.-b). *Seksuele intimidatie en misbruik*.

Cremers, R., Van Kalmthout, J., & Elling, A. (2023). *Wangedrag in de sport: vergelijking kernindicator en aangepaste vraagstelling* [Factsheet 2023/20].

Mulier Instituut.

De Vries, K., Ross-van Dorp, C. & Myer, E. (2017). *Rapport van de Onderzoekscommissie seksuele intimidatie en misbruik in de sport*. Arko Sports Media.

Dopheide, M., & Elling, A. (2023). *Veilig topvoetbalklimaat in de Vrouwen Eredivisie*. Mulier Instituut.

NOC*NSF (2023). *Jaarverslag Centrum Veilige Sport Nederland 2022*.

Romijn, D. (2018). *Liefde door de sport (2018) : de rol van sport als ontmoetingsplek voor een liefdesrelatie* [Factsheet 2018/3].

Rademaker, G., Klapwijk, P., & Lubbe, R. (2017, 15 juli). *Honderden amateursporters ervaren seksuele intimidatie*. EenVandaag.

Verantwoording

Data Nationaal Sportonderzoek

Voor dit onderzoek gebruikten we data van het Nationaal Sportonderzoek (NSO) 2023 van het Mulier Instituut. Voor deze peiling ondervroegen we in het najaar (13 september-3 oktober) 750 Nederlandse vrouwen van 16 tot en met 79 jaar via het panel van marktonderzoeksbureau Ipsos. De groep is representatief voor de bevolking naar leeftijd, opleiding en regio. Wel zijn mensen die de Nederlandse taal niet goed beheersen ondervertegenwoordigd.

Samenstelling responsgroep

695 vrouwen gaven aan in de afgelopen twaalf maanden minimaal één sportieve activiteit te hebben beoefend. De groep die op alle vervolgvragen naar het meemaken van seksueel gedrag 'niet van toepassing' aankruiste (n=119), hebben we buiten de analyse gehouden.

Deze groep was veelal ouder en nauwelijks sportief actief geweest. Enkelen gaven in de toelichting bijvoorbeeld aan dat ze niet gesport hadden of alleen thuis in de eigen omgeving. In tabel 1 is de samenstelling van de responsgroep naar diverse kenmerken te zien.

Informatietekst over steun en meldingen

Aansluitend op het vragenblokje over zich veilig voelen en het (ongewenst) meemaken van diverse seksuele gedragingen verscheen de volgende informatietekst:

'Wilt u hierover in vertrouwen met iemand praten, andere ondersteuning ontvangen of een volledig anonieme melding doen, ga dan naar [Centrum Veilige Sport](#) voor meer informatie om nader contact op te nemen.'

Tabel 1
Responsgroep vrouwen, naar diverse achtergrondkenmerken (n=576)

		n (ongewogen)	% (gewogen)
Leeftijd	16-34 jaar	190	33
	35-54 jaar	191	33
	55-64 jaar	98	17
	65-79 jaar	97	17
Hoogst voltooide opleiding	Lager	121	21
	Middelbaar	243	42
	Hoger	212	37
Sportfrequentie (aantal keer in afgelopen jaar)	1-9	209	36
	10-25	108	19
	26-49	100	17
	50 of vaker	159	28
Beperking of chronische aandoening	Beperking	255	44
	Geen beperking	315	55
	Zeg ik liever niet	6	1
Herkomst	Geen migratieachtergrond	478	83
	Migratieachtergrond	90	16

Bron: Mulier instituut, Nationaal Sportonderzoek, najaar 2023.



Contact

Robin Rauws

r.rauws@mulierinstituut.nl

Agnes Elling

a.elling@mulierinstituut.nl